— Sus Tajassa, *taiassu*, porc necunoscut pela noi. — Symphitum officinale vel Consolida major, *iarba lui Taten*.

Tabanus, *streate*. — Taenia, *limbric*. — Talcum, *talc*. — Talpa, *sobol*. — Taxus, *tisă*. — Terra fulonum, *pământ de văpsit*. — Termes pulsatorium, *carriu*. — Testudo, *țestoasă*. — Tetraonum, *găină sălbatecă*. — Tetrix, *tetrice*. — Thymallus, *găleață*. — Tigris, *tigridă*. — Tinca, *tincă*. — Tofus, *tof* sau *puteolană înpetrită*. — Tonsilla, *ghindurile grumazului*. — Tremella, *tremellă*, un feliu de plantă. — Tricha, *sardelle*. — Tringa, *tringă* sau *șnef de țermure*. — Tripa natans, *ciulină*. — Triticum, *grâu*. — Tr. repens, *pir*. — Tritta, *trută* sau *păstrav cu negru pătat*. — Tuber, *poame de pământ*. — Turdus, *merlă*. — Turtur, *turturea*. — Tussilago Farfara, *podbeal*.

Vaccinium Myrtilus, *afin*. — Valeriana, *odolan*. — Varascum Thapsus vel Verbascum, *coada vacii*. — Varatrum vel Heleborus albus, *strigoaie*. — Verbascum vide Varascum. — Verbena officinalis, *sporiș*. — Veronica, *vindrilică*. — Vespa, *veaspă*. — Viburnum, *drâmoz*. — Vicia faba, *bob*. — Vinca pervinca, *saștiu*. — Vincetoxicum vide Asclepias. — Viola, *vioară*. — Vipera, *viperă*. — Viscus, *vâsc*. — Vismuthum, *vismut* etc. — Viverra, *veveriță*.

Ungven. Ceti, *unsoare de peaște*. — Upupa epops, *pupăză*. — Urogallus, *urogall*. — Ursus, *urs*. — Urtica urens, *urzicuță*. — Urus, *zimbru*.

Vulpes, *vulpe*. — Vultur, *vultur*.

Zebra, *zebră*. — Zibellina, *zibellină*. — Zincum, *zinc*.

AL. BORZA (Cluj)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un Rus despre literatura română în anul 1844

Intâmplarea mi-a adus în mână un volum din revista germană „Das Ausland“, (ed. Cotta, Stuttgart und Tübingen) din anul 1844. In numerele 344, 345 și 346 din 9, 10 și 11 Decemvrie se publică, cu titlul „Über den ge-

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

genwärtigen Zustand der walachischen Litteratur" în limba germană un articol apărut în revista rusească „Albina Nordului" din acelaşi an, numerele 253, 254 şi 256. Nu mi-a fost cu putinţă să găsesc această revistă rusească şi să descopăr numele autorului care a scris despre literatura română, un Rus de sigur, judecând după părerile sale despre apropierea limbii române cu limbile slave.

Dau în cele următoare, părţile cele mai interesante ale acestui studiu, după traducerea germană.

V. L. BOLOGA

Despre starea actuală a literaturii din Muntenia

Cântecelor şi tradiţiilor, care formează bogăţia naţională cea mai veche a tuturor literaturilor, încă nu li s'a dat, în ţara aceasta, atenţiunea cuvenită şi încă n'au fost colectate. Am avut ocazia să vorbesc despre aceasta cu câţiva Români învăţaţi, şi aceştia se plângeau în totdeauna de lipsa de interes pentru astfel de lucrări, constatată la compatrioţii lor şi mai ales la clasele mai înalte. Astfel, toate planurile frumoase ale învăţaţilor au fost stânjenite îndată ce au început să le desfăşoare. Muntenia („Walachei") nu e săracă de cântece şi de legende istorice; şi astfel de cântece care poartă pecetea adevărului istoric se întâlnesc mereu. Muzicanţii călători, Ţiganii, numiţi aici „lăutari", sânt mai ales autorii astor fel de cântece, cu excepţia cântecelor haiduceşti, care, partea cea mai mare, sânt compuse de înşişi căpeteniile de haiduci. Doi hoţi renumiţi, Jianu şi Tunsu, au lăsat multe cântece, mai ales cel dintâiu, care a hoinărit subt domnia gospodarului Caragea. Istoria lui nu e lipsită de interes. (Aici urmează, în rezumat, biografia lui Jianu, care se termină cu fraza următoare: trăeşte încă şi astăzi pe moşia sa mică, în apropierea Dunărei...)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E de remarcat că poeziile care au ca subiect hoţiile lui Jianu, ale lui Tunsu şi ale cetelor lor, sânt răspândite mai ales în judeţele muntoase Mehedinţi şi Câmpulung, unde natura sălbatică se arată, la fel cu haiducii, în puterea tinereţii. Populaţia Olteniei e cu mult mai războinică decât

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

cea din restul ţării, şi aceasta e ceva natural, căci toate triburile de la munte se disting, mai mult sau mai puţin, prin curaj şi prin vigoarea tinereţii, de locuitorii de la şes.

Poetul cel mai distins al Românilor, (de notat că autorul nu scrie „Walachen" ci „Rumunen") logofătul Ienăchiţă Văcărescu, a lăsat multe cântece, care au pătruns în popor, mai ales cântece de dragoste. Lui i se atribue un cântecel drăguţ „Turturica". (Urmează expunerea conţinutului acestei poezii).

Inainte de a trece de la cântecele populare la literatura scrisă, ţin că nu e de prisos să aruncăm o privire fugară asupra diferitelor păreri despre originea limbii româneşti. Reformatorii fanatici de astăzi şi-au stricat intru atâta limba lor, prin forme cu totul streine de aceasta, şi au introdus în ea, fără a avea nevoie, atâtea cuvinte streine, încât un Român adevărat nu înţelege scrisul compatrioţilor săi, şi nici nu poate ceti scrierile lor. In fruntea acestor moderni, stă, în Muntenia, D. Eliadi, un bărbat talentat, însă cu totul preocupat de ideea că Românii sânt urmaşi de ai vechilor Romani şi, prin urmare, limba românească este fiica directă, dacă nu chiar cea dintâiu, a limbii latineşti. Nu îndrăznesc să încerc să dovedesc originea limbii româneşti şi nici nu intru în subtilităţi filologice, ci mă mărginesc numai să relevez unele momente din această ceartă a literaţilor români actuali.

(Autorul critică, riscând unele afirmaţiuni greşite, teoriile lui Eliade şi ale latiniştilor, şi apoi continuă): Clasa înaltă înţelege poate şi astăzi mai bine limba grecească decât cea românească, ... câtă vreme poporul şi-a păstrat limba, despre care se poate zice că e tot atât de depărtată de limba latină ca de cea slavă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D. Laurian dovedeşte în „Tentamen criticum in linguam romanicam" că limba românească derivă din cea latinească. Cartea e scrisă cu conştienţiozitatea unui savant, care nu bate câmpii asupra unui subiect rău cercetat, ci cunoaşte temeinic toate particularităţile şi formele limbii... Slăbiciunea generală a operelor savante germane sau a u-

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

nor opere care sânt scrise subt influenţa germană, este mulţimea de citate, retrimiterile adesea inutile la cărţi care în lumea savantă nu merită nici cea mai mică atenţiune. Şi D. Laurian sufere de această boală şi citează ce i-a venit subt ochi, fără o selecţiune critică, şi pe lângă aceasta îl mai abate, câte odată, de la calea cea adevărată, şi etimologia. Cu toate acestea, cartea sa e foarte preţioasă, şi, deşi nu admit principiul derivării indiscutabile a limbii române din cea latină, totuşi aprob întru toate explicaţia unor forme gramaticale. Deosebit de remarcabile sânt comparaţiile care le face între dialectele ieşite din rădăcina latinească...

Se ştie din istorie că Dacia era ţara de exil pentru Romani, şi că, succesiv, familii întregi romane s'au stabilit în această ţară.

Fără îndoială, influinţa Romanilor stăpânitori asupra Dacilor subjugaţi s'a manifestat, înainte de toate, în limbă, în care, în adevăr, la prima privire, se pare că elementul latin este elementul fundamental. Examinând însă, mai de aproape, formele limbii şi jocul literilor, ne convingem că elementul slav e în preponderanţă...

(Urmează câteva aprecieri ale autorului rus asupra inoportunităţii reîntroducerii alfabetului latin, pe care îl pretind latiniştii şi care nu e în stare să redea exact sunetele româneşti ; într'o notă, traducătorul german observă însă că odinioară de bună seamă se scria româneşte cu litere latine, care azi sânt din nou întrebuinţate de Românii din Ungaria. „In discuţia aceasta se pare că hotărîtoare pentru menţinerea vechiului sau întroducerea noului alfabet e simpatia sau antipatia faţă de Rusia. Prin scrierea latinească, Românii ar vrea să se apropie de Occident, pe când Ruşii doresc să-i reţină în orbita literaturii şi scrisului est-european").

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cam acestea sânt părerile despre originea limbii româneşti : eu însă nu îndrăznesc să susţin că una din cele două păreri ar fi cea corectă, şi, continuând, mă voiu ţineà de aceea ce este, iar nu de aceea ce a fost şi cum a fost. De asemenea, mă mărginesc, mai ales, la critica literaturii

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

muntenești, fără a face amintire despre literații mai noi ardeleni și moldoveni, care nu luptă cu tot atâta entuziasm pentru gloria limbii românești. (?!)

Model de regularitate, limpezime și armonie în limba românească este, fără îndoială, sfânta scriptură și operile unor scriitori bisericești, dar acum, în fierberea aceasta a spiritelor, de fapt, nu se poate spune cine scrie românește mai bine și mai corect. Simion Marcovici, care a tradus cugetările nocturne ale lui Young și pe Belizar al lui Marmontel (1843), nefiind încătușat de spiritul reformator, scrie o limbă curată și corectă; mai ales, traducerea cea dintâiu e un model de armonie curgătoare. După el urmează imediat savantul profesor Aron, care predă istoria la Academia națională de la Sf. Sava și a publicat prima parte din Istoria Țării Românești, dar vai, nepăsarea Românilor față de istoria națională e atât de mare, că autorul a trebuit să înceteze cu publicarea operei sale într'adevăr indispensabilă și frumoasă, și, probabil, nici nu va termina această Istorie.

Românii până acuma nu au aproape de loc cărți asupra chestiunilor științifice. Retorica lui Marcovici, Introducerea în Istoria Țării Românești de Aron, traducerea Geometriei lui Legendre de Poenaru, iată totul ce s'a făcut în direcția aceasta. De curând s'a tipărit o lucrare originală a doctorului Episcopescu cu titlul „Oglinda înțelepciunii", dar în ea poți găsi orice, numai înțelepciune nu. Această „Oglindă" e un conglomerat de lucruri stranii, incoerente, de antropologie, cronologie, anatomie etc., toate scrise cu mari pretenții științifice.[1]

Literatura poetică e mai bogată în produse originale.

[1] Aprecierea autorului rus despre d-rul Ștefan Vasile Episcopescu (Piscupescu-Manega) e absolut greșită. „Oglinda înțelepciunii" e, — în lumina zilelor de atuncea, — o bună și utilă operă de popularizare. Rusul nu cunoaște lucrările de popularizare medicală ale lui Episcopescu, scrise de la 1329 încoace, f. bune și frumos redactate. *Episcopescu a fost cel dintâiu care a încercat formarea unei terminologii medicale românești.* [illegible]

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

Locul de frunte i-l atribuim opusculului de curând ieşit de sub teasc „Ceasurile de mulţumire". Are două părţi: Cea dintâiu e traducerea lui „Manfred" de Byron; îndeosebi sfârşitul, unde Manfred vorbeşte cu abatele şi cu duhurile nevăzute, e excelent. Traducerea merită toată atenţiunea pentru expresia şi apropierea ei de original. Partea a doua cuprinde poeziile originale ale lui Rosetti; între ele se distinge o romanţă „A cui e vina?" Ea repede a trecut în gura poporului, — cea mai bună dovadă a valorii ei. Muzica şi armonia versificaţii e plină de farmec. Rosetti, — o putem afirma, — e unul din cei mai buni poeţi români. In poezioarele sale face dovadă de multă înţelepciune, sentiment şi spirit, spre pildă în „Tribunalul iubirii", în care ne dă o parodie a jurisprudenţei muntene, mai ales a judecăţii. (Urmează conţinutul amănunţit al poeziei cu aprecieri severe asupra justiţiei muntene).

In acelaşi timp cu Rosetti a publicat şi Cesar Boliac un volum de poezii. Versurile sale nu sânt la înălţimea versurilor lui Rosetti, nici ca versificaţie nici în ce priveşte armonia. „Maria din Besdat", una din baladele sale, e cântată şi în popor; e tot atât de bună ca şi produsele mai uşoare ale lui Rosetti. Subiectul e simplu şi de aceea bun. (Autorul dă în cele ce urmează un rezumat al poeziei).

Celelalte poezii ale lui Boliac sânt prea lungi. El vrea să impună cu prea mult savantlâc şi exprimă prea multe idei filosofice. O haină prea pestriţă nu-i bună în poezie şi disertaţiuni grandilocvente în versuri sânt ridicole.

Aristia, traducătorul lui Alfieri şi al Iliadei s'a lăsat atras spre un alt extrem, cu tot talentul său: formează cuvinte care fac să-ţi ţiuie urechile. Ultimul său produs sânt stanţele epice „Prinţul român", scrise cu ocazia alegerii prinţului actual. In afară de uşurinţa versificării pe alocurea, n'au nimic poetic. Aristia a avut ideea stranie să prezinte în versuri toată ceremonia alegerii gospodarului; unele momente au într'adevăr caracter solemn, ca de pildă plecarea Domnului Bibescu la biserică, unde avea să depună jurământul de-a domni în spiritul Statutului or-

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

ganic. Aci găseşti poezie ; dară poetul şi-ar putea desfăşura talentul mai bine şi mai strălucit într'o poezie lirică decât în stanţe epice lungi, mult prea lungi. Mai ales vorbirile domnitorului către armată şi funcţionărime, redate în versuri, sânt chiar prea epice. Când opera lui Aristia i-a fost prezintată prinţului, acesta citind-o, a exclamat : mon pauvre cheval ! Intr'adevăr, Aristia îşi descărcase întreaga fierbinţeală poetică asupra calului lui Bibescu.

Aristia are talent, — fără îndoială. Fiind actor, a redat foarte bine din Alfieri unele scene, — dar chiar numai unele scene. Se povesteşte că în Atena, unde a jucat în teatru într'o tragedie clasică, într'atâta a speriat pe cucoanele Eladei renăscute cu realismul jocului său, încât unele au leşinat. El e Grec din naştere şi cunoaşte perfect limba grecească antică şi modernă.

Trebuie să spun aci şi câteva cuvinte despre teatrul naţional care a existat câtva timp în Bucureşti. Mulţi Români culţi începură să se ocupe pe atuncea (după 1832) cu tot dinadinsul de această chestiune, punând la contribuţie entusiasmul tinereţii, care se simte atrasă de tot ce e nou. Unde priveai, vedeai apărând traducători, din Corneille, Voltaire, Racine, Molière, Schiller, Kotzebue ; era o adevărată inundaţie în dramaturgie. Acum s'au mai liniştit. Românii, după cât se pare, se simt mai atraşi de motivele lui Bellini şi Donizetti decât de versurile neînţelese, jumătate italieneşti ale lui Eliade, care a publicat câtva timp (1836) şi o revistă teatrală. De curând a tradus, imitând pe Asachi, — un poet şi învăţat moldovean, — Norma ; dar a tradus-o astfel, încât nici un Român nu o înţelege.

Se spune că atuncea, când s'a reprezentat această traducere, principele Bibescu şi-a exprimat recunoştinţa cu următoarele cuvinte : „Iţi mulţumesc pentru Norma tradusă din italieneşte în italieneşte" !

Scrierile periodice din Muntenia sânt reprezentate prin câteva gazete pe care nimenea nu le citeşte. Şi în

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

principal sau redactorul tuturor ziarelor. „Buletinul" e organul guvernului în care se găsesc numai ordonanțe administrative și anunțuri judiciare. „Curierul" e o gazetă politică și literară. In cursul anului se găsesc în el și versuri bunicele de ale poeților tineri români. „Curierul de ambe sexe" nu se citește de nimenea, cu tot titlul său curios. Carcalechi, editor și redactor al „Vestitorului românesc" joacă rolul unui bătrân peste măsură de naiv. In gazeta sa semioficială e și un foileton, cu retipăriri mai ales din foile moldovenești. Acest ziar cel puțin e fără pretenții. „Foaia săteanului" e cea mai bună, cel puțin în ce privește scopul urmărit de redactori : de-a propagà civilizația printre țărani și de a ameliorà starea lor morală. Dar ajunge ea oare între țărani ?

Cu ocazia publicațiilor periodice din Muntenia trebue să amintesc o foaie care a fost pornită în anul acesta la Iași subt titlul de „Foaia științifică și literară" [1]. Toți literații români au fost provocați să contribue cu lucrări originale sau traduceri ; cele din urmă vor fi însă primite numai în cazul când se referă la Moldova sau Muntenia. Este un fenomen îmbucurător în literatura stearpă a Românilor. Partea poetică și literară e într'adevăr bogată. Povestirea lui Alecsandri „Paraua și galbenul" [2] e foarte interesantă. Donici, traducătorul fabulelor lui Kryloff și al „Țiganilor" de Pușchin, traduce și satirele principelui Cantemir. Negruzzi dă o prelucrare a legendei lui Toderic (sic !), după cât se pare din limba franceză. Lauriau se ocupă cu cercetări asupra limbei Românilor. Cu un cuvânt, e cea mai bună foaie.

Privind toate acestea, sântem convinși că pe lângă direcția actuală a spiritelor, Muntenia nu va avea încă mult timp o literatură proprie. Istoria și experiența arată că un popor care nu tinde să aibă o limbă de conversație națională, poate avea o literatură, dară nu o literatură

[1] E vorba de „Propășirea" lui Kogălniceanu, al cărei titlu fusese oprit de censură. V. B.

[2] „Istoria unui galben". V. B.

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54

proprie. Priviţi noua Eladă! Acolo se scrie şi se tipăresc cărţi, pe care două treimi din Greci nu le înţeleg. Scriitorii de acolo strică formele limbei moderne romaice cu cele antice eline, introduc cuvinte şi frase care nu se potrivesc în limba poporului, în limba de toate zilele. Şi pentru ce asta? Cred ei că pot reînvia civilizaţia şi literatura strămoşilor? De unde? Asta-i curată babilonie! Cam acelaşi lucru se întâmplă şi în Muntenia. Ascultaţi cum d-l Eliadi îndeamnă pe Români să-şi amintească de strămoşii romani şi să-şi păstreze naţionalitatea. Aceste apeluri bombastice n'au dus niciodată la vre-un rezultat şi nici nu vor duce.

Intre Istoria Medicinei şi Filologie.

I.

Sinonimele „dacice" ale plantelor descrise de Dioscoride pot servì la reconstituirea limbii dacice?

In literatura noastră s'a pus mai de curând din nou pe tapet chestiunea plantelor „dacice" ale lui Dioscoride[1]. Cred că ar fi de interes să se discute odată din punct de vedere al criticei textelor dacă e probabilă originea dacică a celor 62 sinonime „dacice" din unele manuscrise atribuite în întregime sau parţial lui Dioscoride.

In unele manuscrise ale operii lui Dioscoride „περὶ ὕλης ἰατρικῆς" se dau sinonime ale numirilor de plante, şi anume din limbile sau dialectele Egipţienilor, Africanilor, Armenilor, Barbarilor de la coastele Mării roşii, Bes-

[1] Cf. Lattyák Sándor, *Nehány Dioskorides-féle dák növénynévről* în „Botanikai muzeumi füzetek", Cluj, 1919, vol. III, fasc. 2 şi recensia amănunţită făcută acestei lucrări de d-l prof. N. Drăganu în DR. II, p. 755—77. D-rul Iuliu Orient admite fără reserve resultatele destul de îndoielnice ale lui Lattyák în al său *Istoricul Farmaciei din Ardeal*, Cluj, Cartea Rom. 1927, (capitolul „Timpul Daciei romane", p. 19—20), fără a ţine seamă de observările d-lui prof. Drăganu, asupra cărora i se atrăsese atenţiunea la timp. — Pârvan în „Getica" aminteşte pe scurt sinonimele lui D. în două locuri, fără a le discută.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14771 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:54